

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу
Зінченка Дмитра Сергійовича
на тему
«Забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах
становлення інформаційної економіки»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертації

Сучасний економічний розвиток вітчизняних підприємств відбувається під впливом безперервних перетворень, які викликані стрімким переходом до економіки знань. Результатами таких перетворень мають стати інформатизація та інтелектуалізація практично всіх економічних процесів, повномасштабне їх реформування та модернізація. Економіка поступово трансформується та набуває рис інформаційної. Пошук нових імперативів економічного розвитку підприємств, заснованих на урахуванні впливу умов становлення інформаційної економіки, відзначається особливою актуальністю, як з теоретичної, так і практичної точки зору. Складність економічних відносин, пов'язаних з урахуванням впливу інформації на господарські процеси на підприємстві, актуалізує питання дослідження системи забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки. При здійсненні конкурентоспроможного розвитку підприємств на перші позиції їх стратегічних завдань виходить забезпечення їх економічної безпеки. Поряд з цим, варто зазначити, що для турбулентного етапу розвитку вітчизняних підприємств, який ми можемо спостерігати сьогодні, забезпечення економічної безпеки є першочерговим питанням. Саме тому, обраний Зінченком Д.С. напрям дисертаційного дослідження є актуальним, оскільки надає можливість надати нове вирішення наукової задачі удосконалення положень щодо забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірності та новизни

Запропоновані здобувачем висновки за результатами дисертаційного дослідження є достовірними та містять наукову новизну.

Важливо визначити наступні найвагоміші, на нашу думку, елементи наукової новизни, відображені у якості результатів дисертаційного дослідження:

удосконалено методико-прикладні засади стосовно забезпечення економічної безпеки підприємства в аспекті загального економічного його розвитку, який відрізняється від наявних тим, що враховує особливості формування, реалізації, діагностування та коригування економічної безпеки підприємства на окремих стадіях його життєвого циклу, що створюють умови до системно-стадійного управління процесом безпеки на підприємстві (*п.п.2.3*);

удосконалено методичний підхід до визначення функціональних аспектів забезпечення економічної безпеки підприємства за умов становлення інформаційної економіки, який, на відміну від існуючих, включає в себе у синтематизованому вигляді сукупність функцій, процесів та чинників, що пов'язані з оптимізацією ресурсів, нівелюванням ризиків та інформаційно-адаптаційним реагуванням на сукупність внутрішньо-зовнішніх впливів в розвитку підприємства, що дозволить в цілому суттєво оптимізувати процеси забезпечення економічної безпеки підприємства (*п.п.2.2, 1.1, 1.3*);

удосконалено системно-цільовий підхід до забезпечення економічної безпеки підприємства, в основу якого, на відміну від існуючих покладено:

а) значимість економічної безпеки в стратегії економічного розвитку підприємства в умовах глобалізації, цифровізації та невизначеності економіки;
б) суттєвість впливу інформації за її обсягами і темпами зростання на її рівень;
в) єдність (та трансформацію) принципів системності й цілепокладання з процесами адаптації та структурування економічної безпеки підприємства у відповідності до змін зовнішнього середовища (*п.п.2.1, 1.2, 3.1*);

удосконалено теоретико-методичні підходи до розкриття сутності, змістовного наповнення і особливостей становлення інформаційної економіки як об'єктивної реальності, що, на відміну від існуючих, в певному аспекті інтерпретують специфіку, імперативи і взаємозв'язок таких категорій як «інформаційна економіка», «економічний розвиток» і «економічна безпека», що забезпечує і дозволяє більш масштабно й ґрунтовно підійти до процесів формування і реалізації економічної безпеки на різних рівнях господарювання (*п.п.1.1, 1.3*);

удосконалено економіко-математичне моделювання економічної безпеки шляхом розробки тринарної економіко-математичної моделі економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки, яка у

комплексному вигляді відображає максимізацію трьох складових такої безпеки: економічного стану підприємства, якості інформаційних потоків та функціональної спроможності підприємства, а також зорієнтована на максимізацію результуючих показників, покликана сприяти ефективності здійснення функціональних заходів щодо убезпечення економіки підприємства в сучасних умовах (*п.п.1.1, 1.3*);

набуло подальшого розвитку тлумачення сутності понять «економічна безпека підприємства» і «забезпечення економічної безпеки підприємства» які, на відміну від існуючих, розглядаються відповідно за змістом і аспектом розкриття зі статичних та динамічних позицій (економічна безпека – як певний економічний стан, забезпечення економічної безпеки – певний економічний процес), визначаються без прив'язки до рівня економічної ефективності діяльності підприємства або інших економічних параметрів і враховують сукупний зовнішньо-внутрішній чинник впливу і орієнтуються на критерій забезпечення конкурентності підприємства, що в цілому дозволяє розширити розуміння сутності даних дефініцій та визначити економічну сферу їх використання в науковій, навчальній і практичній площині.

Достовірність отриманих висновків та результатів підтверджується використанням здобувачем ключових наукових підходів, загальнонаукових і спеціальних методів. Теоретичною та методологічною базою дисертаційної роботи слугували постулати теорій економічного розвитку, інформаційного суспільства та інформаційної економіки. Було застосовано діалектичну теорію у співставленні з теорією економічних систем, методологію забезпечення економічної безпеки підприємства. Використано засади методології функціональності економічного розвитку підприємств, методології моделювання забезпечення економічних процесів в умовах становлення інформаційної економіки, наукові доробки провідних економістів. У якості інформаційної бази використано нормативно-правові акти України, статистичні інформаційні масиви офіційних сайтів Державних статистичних підрозділів, фактографія обов'язкової фінансової звітної інформації підприємств.

Наукові дослідження були виконані здобувачем на кафедрі економіки і підприємництва Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» в рамках науково-дослідних робіт за темами: «Сучасні проблеми економіки та управління підприємствами і шляхи їх вирішення» (номер державної реєстрації 90116U004579), «Управління

економічною безпекою суб'єктів національного господарства» (номер державної реєстрації 0116U004577).

Таким чином, поставлене у дисертаційній роботі наукове завдання щодо подальшого розвитку теоретичних положень та удосконалення методико-прикладного інструментарію забезпечення економічної безпеки підприємства за умов становлення інформаційної економіки є виконаним у повній мірі, здобувач повністю оволодів методологією наукової діяльності.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності

Розгляд дисертаційної роботи Зінченка Дмитра Сергійовича показав, що дана наукова праця за своїм змістом повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» та напрямам досліджень відповідно до освітньої програми «Економіка».

Дисертаційна робота представляє собою завершену наукову працю та свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям «Економіка».

Ознайомлення зі звітом подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, показало, що дисертаційна робота Зінченка Дмитра Сергійовича є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані у даній дисертаційній роботі ідеї і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів

Дисертаційна робота Зінченка Дмитра Сергійовича написана українською мовою за допомогою наукового стилю. Результати наукових досліджень висвітлено у роботі комплексно та послідовно, з використанням загальноприйнятої термінології. Запропоновані автором розробки викладено докладно та методично.

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списків використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 242 сторінки.

У вступі визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про апробацію результатів дослідження та про публікації здобувача, охарактеризовано структуру та обсяг роботи.

Перший розділ «Теоретико-методологічні основи визначення сутності економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної

економіки» присвячено дослідженню теоретико-методологічних засад, що визначають сутність та специфіку економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки. З цієї метою у першому розділі визначено доцільність урахування впливів інформаційної економіки на економічний розвиток та економічну безпеку підприємств, сформульовано авторське визначення мети сприяння становленню інформаційного суспільства та інформаційної економіки. Удосконалено визначення сутності категорій «економічна безпека підприємства» та «інформаційна економіка» з виокремленням їх відповідних властивостей та характеристик. Прослідковано взаємні зв'язки економічної безпеки підприємства з його економічним потенціалом та економічним розвитком підприємства, що дозволило автору запропонувати концептуальну схему забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах інформаційної економіки.

Другий розділ «Методико-прикладні основи забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки» присвячено висвітленню методологічних та прикладних питань, пов'язаних з вирішенням наукових завдань щодо удосконалення та наукового обґрунтування методичного інструментарію забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки. При цьому у другому розділі окреслено системний підхід до такого забезпечення. Уточнено сутність поняття «забезпечення економічної безпеки підприємства». Запропоновано базові функціональні складові забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах формування інформаційної економіки. Розроблено базові етапи проведення функціональних заходів у системі забезпечення економічної безпеки підприємства на різних стадіях життєвого циклу підприємства в контексті економічного розвитку.

Третій розділ «Методичний інструментарій забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки» присвячено прикладним розробкам стосовно предмету дослідження. У третьому розділі запропоновано алгоритм впровадження організаційних та економічних заходів щодо забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах інформаційної економіки, в основу якого покладено орієнтири на його інформаційність та адаптованість. Розроблено економіко-математичну модель економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки, яка базується на урахуванні симбіозу базових складових такої безпеки: економічного стану підприємства, якості інформаційних потоків та

функціональної спроможності підприємства, зорієнтованої на максимізацію результатів діяльності підприємства та покликана сприяти ефективності здійснення функціональних заходів щодо убезпечення його економіки. Запропоновано методичний інструментарій для оцінювання базових складових такої моделі, сформульований у вигляді комплексних показників.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Наукові результати дисертації висвітлені у 17 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 5 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України категорії Б; 3 статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базі даних Scopus, 8 статей у збірниках матеріалів наукових конференцій, 1 стаття, де додатково відображаються результати дослідження. Результати дисертації були апробовані на 8 наукових фахових конференціях.

В наукових публікаціях здобувача вбачається їх значний науковий рівень та дотримання принципів академічної доброчесності. Всі представлені наукові публікації відображають результати власних досліджень здобувача. Стосовно праць, опублікованих із співавторами, у них визначено та окреслено особистий внесок здобувача.

Таким чином, наукові результати описані в дисертаційній роботі повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи

Однак, представлена робота не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень, які можуть бути обговорені під час захисту:

1. У підрозділі 1.1 при викладенні положень теоретичного характеру щодо визначення сутності й специфіки інформаційної економіки та ролі в ній економічної безпеки, автору доцільно було б приділити більше уваги характеристиці взаємних зв'язків та взаємного впливу цих економічних явищ за сучасних умов з урахуванням як загального їх впливу, так і впливу в розрізі певних видів економічної безпеки підприємства.

2. У підрозділі 1.2 сутнісно-змістовні положення стосовно економічної безпеки та економічного розвитку підприємства потребують, на нашу думку, певного розширення в частині надання класифікації та формулювання деталізованої структури цих понять з метою виокремлення в них складників, які найбільше впливають на конкурентоспроможність

підприємства.

3. У підрозділі 2.1 при розгляді системно-цільового підходу до забезпечення економічної безпеки в умовах становлення інформаційної економіки недостатньо чітко розставлені акценти на окремих функціональних елементах пропонованої автором системи, таких як визначення адаптаційного складника економічної безпеки підприємства, а також визначення інноваційного та когнітивного її складників. Більш детальна характеристика цих складників та розробка більш розширеного інструментарію їх урахування при забезпеченні економічної безпеки підприємства значно посилили б диверсифікованість запропонованих автором методичних розробок.

4. У підрозділі 2.3 при формулюванні особливостей забезпечення економічної безпеки підприємства на різних етапах життєвого циклу доцільно було б виокремити в відповідний масив для стадії затухання алгоритм проведення санаційно-оздоровлювальних заходів для підприємства, які сприяли б пошуку шляхів виходу підприємства із кризового стану.

5. У підрозділі 3.3 при розробці економіко-математичної моделі можна було б удосконалити таке моделювання шляхом досягнення її динамічності, наприклад за рахунок урахування коефіцієнту дисконтування, або коефіцієнту інфляції тощо.

Загалом важливо зазначити, що наведені недоліки принципово не впливають на загальний високий рівень роботи, не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи. Дисертація є своєчасною, а отримані автором висновки – обґрунтованими.

Висновок про дисертаційну роботу

Можна з упевненістю вважати, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Зінченка Дмитра Сергійовича на тему «Забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах становлення інформаційної економіки», є виконаною на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та представляє собою закінчене наукове дослідження, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для соціальних та поведінкових наук. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Здобувач Зінченко Дмитро Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри бізнесу та управління персоналом
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
Міністерства освіти і науки України

Сваши

Людмила ВЕРБІВСЬКА

М.П.

«23» листопада 2023 року

Підпис Вербівської Л.В. засвідчую
Начальник відділу кадрів Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
Л. Вербівська

